

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 338.43+330.143.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.27-22>

СУЧАСНІ АКТУАЛІТЕТИ КОМУНІКАЦІЙНО-ПРОГНОЗНОЇ ФУНКЦІЇ СТАНДАРТИЗОВАНОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ГЕНЕРУВАННЯМ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

MODERN ACTUAL TERMS OF COMMUNICATIVE AND FORECASTING FUNCTION OF STANDARDIZED ACCOUNTING AND REPORTING WITHIN THE CONTEXT OF MANAGEMENT OF VALUE ADDED GENERATING ACTIVITY IN INDUSTRIAL ENTERPRISE

Темчишина Ю.Л.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Національний університет харчових технологій

Temchyshyna Yuliia

National University of Food Technology

У статті розглянуто бухгалтерський підхід до оцінювання стану та динаміки доданої вартості, створеної промисловим підприємством. Оприлюднення достовірної інформації про ланцюг створення доданої вартості промисловим підприємством – це одна з обліково-прогностичних та комунікаційних функцій сучасного обліку та звітності. Розкрито алгоритм побудови функціоналу доданої вартості підприємства на інформаційній ємності стандартизованого за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та звітності. Доведено практичну необхідність підвищення ролі комунікаційної функції обліку та звітності у формуванні якісної інформаційної бази для прогнозування можливостей змін на підприємстві з метою темпорального зростання доданої вартості з використанням комунікаційної інформаційно-знаннєвої форсайт-технології.

Ключові слова: додана вартість, бухгалтерсько-логістична додана вартість підприємства, капіталізована додана вартість, облік і звітність як інформаційний базис прогнозування доданої вартості, форсайт – комунікаційна технологія прогнозування.

В статье рассмотрен бухгалтерский подход к оценке состояния и динамики добавленной стоимости, созданной промышленным предприятием. Обнародование достоверной информации о цепи создания добавленной стоимости промышленным предприятием – это одна из учетно-прогностических и коммуникационных функций современного учета и отчетности. Раскрыт алгоритм построения функционала добавленной стоимости предприятия на информационной емкости стандартизованного по международным стандартам бухгалтерского учета и отчетности. Доказана практическая необходимость повышения роли коммуникационной функции учета и отчетности в формировании качественной информационной базы для прогнозирования с целью повышения роста добавленной стоимости предприятия с использованием коммуникационной информационной форсайт-технологии.

Ключевые слова: добавленная стоимость, бухгалтерско-логистическая добавленная стоимость предприятия, капитализированная прибавочная стоимость, учет и отчетность как информационный базис прогнозирования добавленной стоимости, форсайт – коммуникационная технология прогнозирования.

The article considers the accounting approach in assessing the state and dynamics of value added created by an industrial enterprise. In today's conditions, scientific and practical research on modeling and forecasting the value-added functional as a basic reference, dynamically generated by the production enterprise as a socio-economic

source of increasing the welfare of enterprise personnel and society as a whole. Each branch of industrial production generates value added in the time interval from the formation of raw materials as a starting point, passing the chain of creation of the final consumer value – the processed product intended for sales operations in the commodity market. In the food industry in the short term it is necessary to synthesize useful harmonics of vector development (domestic market, European market and other foreign markets) by the criterion of positive dynamics of value added generation by the vast majority of manufacturing enterprises. There should be no antagonism between these vectors of economic activity, because the coming decade of 2020 requires each food industry to implement its financial and economic activities according to a logical algorithm: prevention and minimization of crisis processes – stabilization of financial and economic condition of the enterprise – vector progressive development – maximizing the contribution of the enterprise to the achievement of high welfare in the country at the expense of the source of added value. Knowledge of the future possibilities of the positive dynamics of value added and its optimal architectonic in a realistic perspective is the most important managerial task of today. Reveal algorithm of construction of functionality of the added value of the enterprise on information capacity standardized according to the international standards of accounting and the reporting. The practical necessity of increasing the role of the communication function of accounting and reporting in the formation of a quality information base for forecasting opportunities for change in the enterprise in order to temporally increase value added using communication information and knowledge Foresight technology.

Key words: *added value, accounting and logistics value added of an enterprise, capitalized value, accounting and reporting as informational basis for predictions of added value, foresight – communication forecasting technology.*

Постановка проблеми. Уже не одне десятиліття розвиваються процеси глобалізації економіки. В умовах сьогодення вони гармонізуються з глобальними комунікаціями та інформатизацією функціонування економіки кожної країни на всіх рівнях: макро-, мезо- та мікрорівні на базі системної методології. Разом із тим початок 2020 р. за різними внутрішніми та зовнішніми всім відомими поборними та непоборними обставинами вимагає оновлення зусиль науки та економічної практики для стабілізації та подальшого прогресивного розвитку вітчизняного промислового виробництва. Активна стабілізаційна роль належить переробній промисловості та, зокрема, продовольчому комплексу промислового виробництва в її системі. Так, науково-практичний аналіз стійкості та векторного розвитку напередодні нового десятиріччя, початок якого – 2020 р., на узагальнену наукову думку визнав експортну орієнтацію винятково прогресивною. Однак вона сформувала переважно сировинний напрям співпраці на європейському ринку, який нині генерує мінімізовану додану вартість. Зауважимо також, що на узагальнену думку науковців та практикуючих менеджерів наявність в Україні органічної сировинної бази виявила проблемність трансформації у вітчизняне промислове виробництво органічної продовольчої продукції, тому що нині країни ЄС згодні імпортувати від нас органічну сировину, а не продукти її переробки (виробляти з неї органічну промислову продукцію тільки у себе). На нашу думку, у харчовій промисловості в короткій перспективі необхідно синтезувати корисні гармоніки векторного розвитку (внутрішній ринок, європейський ринок та інші зовнішні ринки) за критерієм позитивної динаміки генерування доданої вартості переважно більшістю виробничих підприємств. Ніякого антагонізму між цими векторами господарської діяльності

не повинно бути, тому що прийде десятиліття 2020-х років вимагає від кожного промислового підприємства харчової промисловості реалізувати свою фінансово-економічну діяльність за логічним алгоритмом: попередження та мінімізація кризових процесів – стабілізація фінансово-економічного стану підприємства – векторний прогресивний розвиток – максимізація внеску підприємства в досягнення в країні високого добробуту за рахунок джерела доданої вартості (ДВ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Витоки та сутність багатогранної теорії доданої вартості, оновлення методологічного фундаменту оцінки ДВ та управління її декомпозицією за множиною наукових підходів знайшли відображення у працях науковців та економістів-практиків, серед яких глибинний внесок здійснили А. Сміт, М. Портер, Р. Булига, Т.В. Андрєєва [2], О.В. Нікішина [8], А.А. Биков [4], Є.А. Шевченко, О.В. Коваленко, П. Резкін [9] та ін.

Багато досліджень здійснюється щодо капіталізації доданої вартості в умовах вартісно-орієнтованого управління промисловим підприємством.

Додану вартість згідно із сучасною науковою течією вартісно-орієнтованого управління підприємством обґрунтовували науковці І. Боярко [3], П. Фернандес, І. Івашківська, В. Савчук та ін.

Інтелектуальні комунікаційні технології прогнозування, зокрема форсайт, досліджували та практично використовували М.З. Згуровський, Л.І. Федулова, В.П. Третяк [10], В.В. Кривошеїн, С.А. Квітка та ін.

Поява нових аспектів вітчизняної економічної дійсності та першочергова реальна необхідність позитивної промислової динаміки доданої вартості пояснюють актуальність досліджуваної проблеми.

Постановка завдання. Метою роботи є теоретичне та прикладне обґрунтування ролі оновлення філософії управління формуванням потенціалу підприємства з позитивної динаміки доданої вартості в просторі і часі сучасним внутрішньогосподарським комунікаційним інструментарієм, сформованим на якісному інформаційному базисі стандартизованого обліку та звітності з використанням новітніх управлінських інформаційно-знанневих комунікаційних технологій, зокрема форсайт.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пізнання майбутніх можливостей позитивної динаміки доданої вартості та оптимальної її архітектоники в реалістичній перспективі – найважливіше управлінське завдання сьогодення.

Дослідження генезису продуктивних моделей із фундаментально-опорними можливостями, на думку багатьох науковців [2; 3; 8], включає: статистичну валову додану вартість на макрорівні, бухгалтерську додану вартість на рівні підприємства як мікроекономічної системи, капіталізовану додану вартість вартісно-орієнтованого управління, а саме економічну додану вартість (Economic Value Added – EVA), ринкову додану вартість (Market Value Added – MVA), додану акціонерну вартість (Shareholder Value Added – SVA) [3].

У системі адміністрування податків функціонує категорія доданої вартості підприємства, яка підлягає оподаткуванню.

В умовах сьогодення вкрай необхідними є науково-практичні дослідження з моделювання та прогнозування функціоналу доданої вартості як базисно-опорного, що динамічно генерується виробничим підприємством у ролі соціально-економічного джерела зростання добробуту персоналу підприємства та соціуму держави у цілому.

Кожна галузь промислового виробництва генерує додану вартість у часовому проміжку від формування сировинного запасу як відправної точки, проходження ланцюга створення кінцевої споживчої вартості – обробленого продукту, призначеного для здійснення операцій продажу на товарному ринку. Слід зауважити, що для агропромислового виробництва характерне створення доданої вартості протягом короткого технологічно-логістичного ланцюга, тому самостійне або кластерне його освоєння надає шанс на максимізацію доданої вартості.

Категорія «додана вартість» активно увійшла в наукові розробки і пройшла трансформацію в історичному генезисі з позиції певних теоретично-наукових підходів. Комплексно й ґрунтовно цей процес узагальнила науковець О.В. Нікішина [8, с. 4], виділивши множину підходів, зокрема статистичного оцінювання, бухгалтерського та логістичного.

Сутність статистичного макрорівневого сучасного міжнародного підходу полягає у тому, що за його методикою розраховується валова

додана вартість (від англ. Cross Value Addet – CVA) як різниця між вартістю випуску продукції в основних цінах і вартістю проміжного споживання, включаючи вартість спожитого основного капіталу [1].

Бухгалтерський підхід моделює додану вартість на мікрорівні. Її розрахунок комплексно пов'язується з виручкою від реалізації товарів та її структурним розподілом, здійсненням окремим суб'єктом господарської діяльності.

Логістичний підхід обґрунтовує додану вартість як внесок підприємства в певну ланку ланцюга поставок. Кожна ланка є виробником певної цінності, максимальна величина якої належить суб'єкту господарювання, який виробляє цінність – продукт кінцевого споживання.

На нашу думку, для сучасного промислового підприємства, зокрема підприємства харчової промисловості, продуктивним у контексті управління формуванням та досягненням у короткій перспективі позитивної динаміки доданої вартості (ДВ) може бути синтезований бухгалтерсько-логістичний підхід. Попередньо слід наголосити на тому, що ми розглядаємо промислове підприємство як мікроекономічну систему, а ДВ – як її структурований системний об'єкт. За бухгалтерсько-логістичного мікрорівневого підходу додану вартість формалізовано можна представити функціоналом:

$$\text{ФДВ} = \langle \text{ІДВ}_1, \text{ІДВ}_2, \dots, \text{ІДВ}_i, \dots, \text{ІДВ}_n \rangle \quad (1),$$

де ФДВ – це функціонал (додана вартість);

$\text{ІДВ}_i \subseteq \text{ІДВ}_n$ (i, n) – ідентифікатор компоненту доданої вартості;

n – кількість ідентифікаторів.

Для всіх ІДВ властива системна єдність.

Складники функціоналу ФДВ аргументуються нами так: носієм прогресивної динаміки ДВ можуть бути використані показники кількості і якості її складників. Із погляду фундаментальної науки – філософії це категорії, що відображають важливі боки об'єктивної реальності.

Кількість – елементарна характеристика явищ і процесів у практичній господарській діяльності. Категорія якості в нашій інтерпретації відносно об'єкта управління ДВ у науково-практичному розумінні відображає міру цінності стану ДВ, його позитивну/негативну оцінку з погляду задоволення вигоди власника підприємства та персоналу підприємства, гармонізованих із добробутом соціуму.

Практично важливо управління ДВ здійснювати за обсягом, внутрішньою будовою (архітектонікою) та позитивною динамікою у певному горизонті прогнозування та планування.

Функціонал доданої вартості інтерпретується нами як додана вартість промислового підприємства як окремої ланки ланцюга створення вартості.

У внутрішній будові доданої вартості, створеної підприємством харчової промисловості, мають виділятися такі складники:

– заробітна плата персоналу підприємства як продуцента ДВ. Це дохід працівників підприємства;

– відрахування в пенсійний фонд та інші соціальні внески згідно з чинними нинішніми правовими вимогами – це єдиний соціальний внесок, інші відрахування, що включаються у витрати операційної діяльності і становлять певну частку формування доходу держави;

– амортизація як безгрошовий дохід плюс прибуток операційної та фінансової діяльності – це дохід суб'єкта господарювання;

– податки та інші платежі, що сплачуються з прибутку – це державна частка створеної доданої вартості на підприємстві.

Слід зазначити, що вхідна вартість, яка започатковує генерування ДВ на підприємстві – це матеріальні затрати (сировина, матеріали, паливо, енергія та ін., це дохід постачальників).

На основі навіть такого простого логічного аргументу, що управління підприємством нині здійснюється в умовах уже звичного комп'ютеризованого інформаційного забезпечення, стає зрозуміло, що без значних фінансових затрат економічно вигідно використовувати в аналітико-прогнозах (планових) розрахунках свою хмару даних. На її базі та фахового знання креативного комунікаційного потенціалу персоналу доцільно оптимізувати управління функціоналом «додана вартість» залежно від внутрішнього фінансово-економічного стану та стану зовнішнього товарного та фінансового ринків. Для цього, на нашу думку, нині необхідно активно та першочергово задіяти інструменти прогнозування (планування) в горизонтах (календарний рік, три та п'ять років). Найявна найбільш продуктивна інформаційна база включає: бухгалтерський облік та стандартизовану звітність, фінансово-економічну аналітику на їх інформаційній ємності, документовану маркетингову договірну інформацію та інформацію інших функціональних підрозділів підприємства.

Якщо інформаційне забезпечення управлінської діяльності на промисловому підприємстві оцінити за критерієм якості, то основа піраміди якості та адекватної корисності в усвідомленому ухваленні рішень у зростанні потенціалу доданої вартості у всіх її вимірах належить бухгалтерському обліку та звітності, саме тому що для їхньої інформаційної ємності характерні провідні властивості об'єктивності: вона уніфікована, стандартизована за міжнародними критеріями якості, виключно документована на відміну від значного обсягу інформації інших функціональних підрозділів підприємства, де під час її формування домінує людський фактор фахівця з притаманним йому суб'єктивним судженням. На нашу думку, якість облікової інформації як вірус проникає у фінансово-економічну аналітику, порівняльні маркетингові дослідження та в кінцевому підсумку у варіативне прогнозування

збереження стійкості та визначення потенціалу векторного розвитку підприємства.

Отже, у нашому дослідженні превалює твердження, що сучасна документована обліково-звітна стандартизована інформація своєю інформативністю та комунікаційною якістю забезпечує корисну аналітику та прогностику не тільки за класичною моделлю доданої вартості, а й капіталізованою доданою вартістю: EVA, MVA, SVA.

Фундаментально-опорні можливості обліково-комунікаційного потенціалу, сформованого за пірамідою якості, основа якої – стандартизована обліково-звітна інформація, на нашу думку, можуть бути продуктивно реалізовані під час використання системної методології, яка ґрунтується на фундаментальній теорії систем та філософії науки і дає підставу стверджувати, що додана вартість – це системний об'єкт, стан якого оцінюється кількісно та якісно.

Управлінський вплив на формування доданої вартості забезпечується, по-перше, кількісною оцінкою, величиною загального обсягу доданої вартості в грошовому вимірі, створеної підприємством як ланкою у виробництві продукту (товару) для кінцевого споживання, та темпоральному: темп змін, швидкість щорічного зростання. На наш погляд, новітнім у підході до управління доданою вартістю має стати якість змін та швидкість зростання. Тут важливою є оцінка внутрішньої структури (архітектури доданої вартості) та її динамічних змін. Структура створеної на підприємстві доданої вартості має вимірюватися питомою вагою її внутрішніх індикаторів: заробітна плата персоналу підприємства (вигоди працівників підприємства); відрахування в пенсійний фонд та інші соціальні внески згідно з чинними нинішніми правовими вимогами; амортизація як безгрошовий дохід плюс прибуток операційної та фінансової діяльності (вигоди власника); податки та інші платежі, що сплачуються з прибутку (доходи держави).

Названі диференційовані індикатори вигід є оцінкою якості економічного зростання та генерованої ним доданої вартості. Зокрема, стосовно частки оплати праці персоналу та частки вигоди власника підприємства. Реально в економічній дійсності власник підприємства в умовах нестабільності зовнішнього середовища, зниження рівня фінансової стійкості підприємства та проблем із фінансовим станом підприємства ніби природно та справедливо знижує заробітну плату та іншу матеріальну винагороду підприємства. Однак у сприятливих умовах зовнішнього ринкового простору з прогресивними інноваційними змінами на підприємстві та зростанням доданої вартості не завжди адекватно збільшує доходи персоналу та пов'язані з ними соціальні фонди держави, порушуючи при цьому справедливість в оцінюванні внеску персоналу – продуцента формування доданої вартості, при цьому слід наголосити на сучас-

ній трансформації ролі персоналу у створенні доданої вартості навіть за такими елементарними аргументами: науково-технічний прогрес і, відповідно до нього, зростає інтелектуальний (інформаційно-знаннєвий) складник персоналу в його впровадженні та генеруванні зростаючої доданої вартості. Йдеться про трансформаційні процеси, що формують оновлене поняття «робочий капітал». Він функціонує паралельно з капіталом, інвестованим у підприємство власником. Це вимагає гармонізації отриманої вигоди власниками капіталу (табл. 1). Особливо ця проблема загострилася в умовах сьогодення: багато підприємницьких структур користуються дистанційною зайнятістю персоналу і мають певну ресурсну економію та відповідні переваги в дольовому розподілі доданої вартості.

У формулах розрахунку показників питомої ваги індикаторів структури доданої вартості у чисельнику відображено грошовий вимір ідентифікатора компоненту доданої вартості, а в знаменнику – загальна сума доданої вартості, створеної на підприємстві.

Отже, за безсумнівності спільного інтересу всіх продуцентів доданої вартості (персоналу, власника, держави) максимізації доданої вартості підприємства як певної ланки ланцюга створення доданої вартості формування справедливої частки кожного з них неможливе без управлінського впливу. На нашу думку, справедливість у цьому процесі – це гармонізована еластичність змін складників доданої вартості у співвідношенні із загальним темпом зростання доданої вартості.

Дієво реалістичним для кожного підприємства з професійно зрілим персоналом у передбаченні їхнього економіко-фінансового майбутнього може стати потужний прогностичний потенціал новітньої для нашої країни управлінської технології форсайту. У зарубіжній практиці EU FOREN Guide – форсайт – це систематичний, спільний процес побудови бачення майбутнього, націлений на підвищення якості прийнятих у цей момент рішень і прискорення спільних дій [5, с. 7].

Сьогодні, на нашу думку, ForTech – форсайт як природна людська діяльність, генетично успадкована окремою людиною та персоналом

підприємства, набуває нової вагомості в умовах сучасних інформаційно-знаннєвих технологій. Кінцевий продукт форсайту – це найбільш реалістичні сценарії розвитку підприємства кількісного та якісного та висхідного генерування доданої вартості. Вони науково та практично обґрунтовані на комп'ютеризованій базі знань функціональних підрозділів та інтелектуальному потенціалі виробничо-управлінського персоналу.

Висновки. Оприлюднення достовірної інформації про ланцюг створення доданої вартості промисловим підприємством – це одна з обліково-прогностичних та комунікаційних функцій сучасного обліку та звітності, зокрема міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) із примітками до неї.

Політика підприємства щодо управління динамікою доданої вартості в прогресивному напрямі проявляється в результаті інформаційних комунікацій функціональних служб та створення ними бази знань.

Основа комунікаційної піраміди та якості інформаційного забезпечення управління генеруванням доданої вартості в певному горизонті прогнозування (планування) як інструментом управління належить бухгалтерському обліку та стандартизованій фінансовій звітності. Не тільки тому, що жодному функціональному підрозділу підприємства «не дано об'являти необ'явне», але саме тому, що це в умовах сьогодення практично можливо та вигідно фінансово (без додаткових витрат на оновлення комп'ютерного програмного забезпечення).

Технологія форсайт – це новітня комунікаційна інформаційно-знаннєва та інтелектуально-компетентнісна управлінська технологія з прогнозування майбутнього розвитку підприємства групами фахівців підприємства.

Класичний форсайт, модифікований у знаннєво-комунікаційну внутрішньогосподарську управлінську технологію, може бути достатньо продуктивним у пошуку та провадженні прогресивних змін на підприємстві, практична реалізація яких забезпечить кількісне та якісне динамічне генерування доданої вартості в оптимальному для сучасної фінансово-економічної дійсності в трьохрічному горизонті прогнозування прогресивних змін у контексті генерування

Таблиця 1

Показники гармонізації структурної якості доданої вартості, створеної підприємством

Назва показника	Формула розрахунку
Питома вага заробітної плати персоналу (доходу продуцента доданої вартості) у загальній сумі доданої вартості, %	$PВзп = ЗП/ДВ$
Питома вага амортизаційних відрахувань у загальній сумі доданої вартості, %	$PВав = АВ/ДВ$
Питома прибутку від операційної і фінансової діяльності в загальній сумі доданої вартості, %	$PВпр = ПР/ДВ$
Питома вага відрахувань у централізовані державні фонди на соціальні цілі в загальній сумі доданої вартості, %	$PВдс = ВДФ/ДВ$
Питома вага податку на прибуток у загальній сумі доданої вартості, %	$PВпп = ПП/ДВ$

доданої вартості промисловим підприємством, зокрема харчової промисловості.

Напрямом подальшого дослідження у сфері доданої вартості пропонуємо вважати обґрунтування підходів до вироблення рекомендацій

щодо визначення особливостей динамічного взаємозв'язку між складниками доданої вартості за критерієм якісного та прогресивного економічного розвитку промислового підприємства агропродовольчого комплексу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Data of subdivision UN Statistics. National accounts main aggregates database (2017). URL: <http://unstats.un.org/unsd/snaama/selbasicFast.asp> (дата звернення: 20.11.2020).
2. Андреева Т.В. Цепочка создания стоимости продукта: формирование и оценка эффективности. Москва : РИОР ; ИНФРА-М, 2013. 170 с.
3. Боярко І.М. Рахівництво у фінансах підприємств в умовах інформаційного суспільства: теорія, методологія, практика : монографія. Суми : Університетська книга, 2019. 440 с.
4. Быков, А.А., Авдеева Т.Г., Зезюлькина А.Г. Концепция цепочек создания стоимости и ее применение в антикризисном управлении. *Белорусский экономический журнал*. 2013. № 1. С. 32–45.
5. Квітка С. Інноваційні механізми в публічному управлінні: форсайт. *Аспекти публічного управління*. 2019. № 4. С. 5–15.
6. Куцик П.О. Прогнозна фінансова звітність: проблемні аспекти і перспективи використання підприємствами. *International scientific journal*. 2015. № 9. С. 101–108.
7. Лучко М.Р. Бухгалтерський облік: функціональний підхід. *Незалежний аудитор*. 2016. № 17 (III). С. 5–11.
8. Нікішина О.В. Методика аналізу валової доданої вартості в макросистемах. *Економіка харчової промисловості*. 2017. № 2. С. 3–11.
9. Резкин П.Е. Применение концепции цепочек создания стоимости в отраслях топливной и нефтехимической промышленности Республики Беларусь. *Проблемы управления*. 2016. № 4 (61). С. 80–86.
10. Третьяк В.П., Калинин В.Л., Козлов В.А. Основы форсайта. Москва : Магистр ; ИНФРА-М, 2015.

REFERENCES:

1. Data of subdivision UN Statistics. National accounts main aggregates database. (2017). Available at: <http://unstats.un.org/unsd/snaama/selbasicFast.asp> (accessed 20 November 2020).
2. Andreeva T.V. (2013) Tsepochnka sozdaniya stoimosti produkta: formirovanie i otsenka effektivnosti [Product value chain: shaping and evaluating performance]. Moscow: RIOR: Infra-M. (in Russian)
3. Bojarko I.M. (2019) Rakhivnyctvo u finansakh pidpryjemstv v umovakh informacijnogho suspiljstva: teorija, metodologhija, praktyka: monoghrafija [Accounting in the finances of enterprises in the information society: theory, methodology, practice]. Derzhavnyj vyshhyj navchalnyj zaklad «Universytet bankivskojji spravy». Sumy: PF «Vydavnyctvo «Universytetsjka knygha»». (in Ukrainian)
4. Bykov A.A., Avdeeva T.G., Zezyul'kina A.G. (2013) Kontseptsija tsepochek sozdaniya stoimosti i ee primeneniye v antikrizisnom upravlenii [The concept of value chains and its application in crisis management]. *Belorus.ekon.zhurn.* no. 1, pp. 32–45.
5. Kvitka S. (2019) Innovacijni mekhanizmy v publichnogho upravlinni: forsajt [Innovative mechanisms in public administration: foresight]. *Aspekty publichnogho upravlinnja*, no. 4, pp. 5–15.
6. Kucyk P.O. (2015) Proghnozna finansova zvitnistj: problemni aspekty i perspektyvy vykorystannja pidpryjemstvamy [Forecast financial statements: problematic aspects and prospects for use by enterprises]. *International scientific journal*, no. 9, pp. 101–108.
7. Luchko M.R. (2016) Bukhghaltersjkyj oblik: funkcionalnyj pidkhid. [Accounting: a functional approach]. *Naukovo-praktychne vydannja «Nezalezhnyj audytor»*, no. 17 (III), pp. 5–11.
8. Nikishyna O.V. (2017) Metodyka analizu valovoji dodanoji vartosti v makrosystemakh [Methods of analysis of gross value added in macrosystems]. *Ekonomika kharchovoji promyslovosti*, no. 2, pp. 3.
9. Rezkin P.E. (2016) Primeneniye kontseptsii tsepochek sozdaniya stoimosti v otraslyakh toplivnoy i neftekhimicheskoy promyshlennosti Respubliki Belarus' [Application of the concept of value chains in the fuel and petrochemical industries of the Republic of Belarus]. *Problemi upravleniya*, no. 4 (61), pp. 80–86.
10. Tret'yak V.P., Kalinichev V.L., Kozlov V.A. (2015) Osnovy forsaya [Foresight basics]. Moscow: Magistr, NITs INFRA-M. (in Russian)